

Югозападен университет „Неофит
Рилски“ - Благоевград

СТОПАНСКИ ФАКУЛТЕТ – КАТЕДРА “ИКОНОМИКА”

С Т А Н О В И Щ Е

от проф. д-р Лалка Борисова

Международно висше бизнес училище – Ботевград

Професионално направление 3.7. Администрация и управление, Научна специалност:

„Икономика и управление (по отрасли)“

Член на научно жури в конкурс за присъждане на образователна и научна степен

„доктор“, обявен от ЮЗУ „Неофит Рилски“ - Благоевград

Относно: Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.8. Икономика, Научна специалност: Организация и управление извън сферата на материалното производство (социално-културна сфера), област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки в ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград

Автор на дисертационния труд: Виктория Антонова Тодорова

Тема на дисертационния труд:

Разходите за здравеопазване като фактор за икономическия растеж

Основание за представяне на становището: Участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд, съгласно Заповед № 720/11.04.2023 г. на Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград.

1. Информация за дисертанта

Виктория Тодорова се е обучавала по докторска програма към *катедра „Икономика“* по *научна специалност* „Организация и управление извън сферата на материалното производство (социално-културна сфера), съгласно Заповед № 2886/19.12.2018 г. на Ректора на ЮЗУ „Н. Рилски“. Обучението е осъществено в *задочна* форма.

Развитието на творческата биография на докторантката красноречиво показва концентрация на изследователската дейност в добре структурирано направление в сферата на здравеопазването и влиянието на разходите върху икономическия растеж.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Докторската дисертация е в обем от 187 страници (основен текст 160 страници, използвана литература, приложения), структурирани в три глави.

Първа глава (Здравните разходи като държавна политика) има подчертан теоретичен характер. Докторантката прави анализ на здравеопазването като социална придобивка, систематизира влиянието на различни фактори, които влияят върху здравето, откроява проблемите, анализира тяхното отстраняване чрез Нова парадигма в здравеопазването – 4 Р. За развитието на сектора на здравеопазването се цитира Националната стратегия за здравеопазването 2021-2030 г.

Акцентира върху ролята на медицината и връзката здравеопазване – икономика, открити са източниците на финансиране, така че да се осигури достъп на хората до здравни услуги и ролята на държавата в тези процеси, източниците и модели на финансиране и изразходване на средствата. Разглеждат се определенията на различни автори за задължителното здравно осигуряване, класифицирани са по определени критерии здравноосигурителните модели и системи. Докторантката разглежда разходите и плащанията в сферата на здравеопазването като показател за здравния статус на населението и приоритет на социалната политика на държавата. Онагледени са графично каналите на влияние върху здравето, направен е анализ и обобщен извод, че здравето трябва да се разглежда като неразделна част от човешкия капитал и зависи от функционирането на икономиката и здравната система. Направени са основни изводи по Първа глава.

Втора глава (Разходите за здравеопазване в България) докторантката описва методика на изследването, информационните източници, резултатите от собствено емпирично изследване, предпоставки за формиране на разходите в здравеопазването. Докторантката обосновава необходимостта здравето да се счита за ключов аспект на човешкия капитал и за решаващ елемент на икономическия растеж. Разгледани са и анализирани демографските аргументи на здравния статус, разходите като индикатор за качеството на здравеопазване и източниците на финансиране. Обоснована е връзката разходи – ефективност в здравеопазването като се констатира, че системата на профилактичните и здравно-промотивни услуги работи с ограничен капацитет, незадоволително публично финансиране – всичко това като пречка за постигане на ефикасност и ефективност на сектора. Докторантката прави сравнителен анализ на разходите за здравеопазване като част от БВП на страните от ЕС и България по различни пера, прави обобщения и обосновани изводи.

В Трета глава (Практико-приложни механизми за изследване на връзката между разходите в здравеопазването и икономическия растеж) са представени и онагледени резултатите от собственото емпирично проучване. Апробирани са възможностите за успешното съчетаването на анкетния метод и кривата на Престън и нейното допълнение - Granger Causality Test. В резултат на задълбочен анализ и изследване се стига до аргументиран извод, че съществува причинно-следствена връзка между публичните разходи за здравеопазване и БВП, както и между продължителността на живота и публичните разходи за здравеопазване, което **считам за научен принос**.

Резултатите са анализирани и обобщени, докторантката формулира основни проблеми в сектора и предлага възможности за позитивни ефекти, касаещи икономическия растеж. Стига до извода, че здравето, респективно и разходите за него, влияят върху икономическия растеж в количествено и качествено отношение, с което доказва формулираната теза, което приемам като **научен принос**.

Заглавието е ясно формулирано и е в тясна връзка с докторската теза, предмета, целта, задачите и структурата на изследването. Целта, задачите и предметът на изследването са коректно формулирани, а обектът - системата на здравеопазване в България (социална политика, социална сигурност и икономика), е сполучливо избран. Темата на дисертацията е по проблем, който е актуален и значим от управленска и

икономическа гледна точка, а изложението в нея отговаря на необходимите методологически и методически изисквания, свързани с написването на подобен труд. Използваната литература е цитирана коректно, а емпиричният материал е поднесен със съответните пояснения за характера и надеждността на съответните методи на изследване и използваните източници на информация.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Приемам приносните моменти в дисертационното изследване.

Научните и научно-приложните резултати в дисертационния труд обогатяват методическите подходи и разкриват нови факти в областта на съвременните измерения за сектора на здравеопазването, проблемите в него и решения за отстраняването им. Приложението на тези постижения може да подобри управленската практика в страната по отношение на постигане на стабилизиране на системата на здравеопазване.

Посочените научни и научно-приложни постижения в дисертацията са лично дело на докторантката. Справката за приносите правилно представя научните постижения в дисертацията.

4. Оценка на публикациите по дисертацията

Докторантката има необходимите публикации по дисертацията – самостоятелни статии и доклади и в съавторство.

5. Оценка на Автореферата

Трябва да отбележа, че докторантката коректно представя съдържанието на дисертацията в предложения Автореферат. Справката за приносите правилно представя научните постижения в дисертацията.

6. Критични бележки, препоръки и въпроси

Като член на журито по конкурса за образователна и научна степен „доктор“ нямам бележки по представената дисертация и изследователската дейност на докторантката. Доброто познаване на теорията и практиката на системата на здравеопазването е добра основа за надграждане на изследванията в тази посока.

7. Заключение

В заключение може да се каже, че дисертацията е цялостно, задълбочено и добросъвестно научно изследване в актуална и значима научна област, съдържа съществени научни приноси в областта на здравеопазването и зависимостта между разходите за здравеопазване и икономическия растеж. Докторантката познава достатъчно добре основната литература по темата, може ясно да формулира изследователски проблеми, да анализира, систематизира и критично да осмисля класическите и новите теории и концепции, да конструира изследователски апарат, да провежда емпирично изследване, да прави аргументирани изводи и да обосновава предложения за подобрене на съществуващата практика.

Това ми дава основание за положително заключение, че дисертационният труд **съответства** на изискванията на ЗРАСРБ, поради което с **пълна убеденост предлагам** на уважаемото жури да гласува за присъждането на **Виктория Тодорова** образователната и научна степен **“доктор”**.

София, 27 април 2023 г.

ПОДПИС:

(проф. д-р Лалка Борисова)

**SOUTHWEST UNIVERSITY "NEOFIT RILSKI" -
BLAGOEVGRAD**

FACULTY OF BUSINESS - DEPARTMENT OF "ECONOMICS"

STANDPOINT

by Prof. Dr. Lalka Borisova

International Business School - Botevgrad

Professional direction 3.7. Administration and management, Scientific specialty: "Economics and management (by industry)"

Member of the scientific jury in the competition for awarding the educational and scientific degree "Doctor", announced by the SWU "Neofit Rilski" – Blagoevgrad

Subject: Dissertation work for awarding the educational and scientific degree "doctor" in professional field 3.8. Economics, Scientific specialty: Organization and management outside the sphere of material production (social and cultural sphere), field of higher education 3. Social, economic and legal sciences at the Neophyt Rilski University of Applied Sciences – Blagoevgrad

Author of the dissertation: Victoria Antonova Todorova

Dissertation topic:

Health care spending as a factor in economic growth

1. **Grounds for presenting the opinion:** Participation in the composition of the scientific jury for the defense of the dissertation work, according to Order No. 720/11.04.2023 of the Rector of the Neofit Rilski University of Applied Sciences - Blagoevgrad.

2. Information about the dissertation student

Victoria Todorova was educated in a doctoral program at the Department of "Economics" in the scientific specialty "Organization and management outside the sphere of material production (social and cultural sphere), according to Order No. 2886/19.12.2018 of

the Rector of SWU "N. Rilski". The training was carried out in correspondence form.

The development of the creative biography of the doctoral student eloquently shows the concentration of research activity in a well-structured direction in the field of health care and the influence of costs on economic growth.

3. General characteristics of the presented dissertation work

The doctoral dissertation has a volume of 187 pages (main text 160 pages, references, appendices), structured in three chapters.

The first chapter (Health Care Expenditure as a State Policy) has a marked theoretical character. The doctoral student analyzes health care as a social asset, systematizes the influence of various factors that affect health, emphasizes the problems, analyzes their elimination through the New Paradigm in Health Care - 4 P. The National Health Strategy 2021-2030 is cited for the development of the health care sector.

The PhD student focuses on the role of medicine and the relationship between health care and the economy, the sources of funding are highlighted in order to ensure people's access to health services and the role of the state in these processes, the sources and models of funding and spending of funds. The definitions of different authors for the mandatory health insurance are examined, the health insurance models and systems are classified according to certain criteria. The doctoral student examines the costs and payments in the field of health care as an indicator of the health status of the population and a priority of the state's social policy. The channels of influence on health are shown graphically, an analysis is made and a general conclusion is made that health should be considered as an integral part of human capital and depends on the functioning of the economy and the health system. The main conclusions of the First Chapter have been drawn.

In the second chapter (Health Care Expenditures in Bulgaria), the PhD student describes the research methodology, information sources, the results of her own empirical research, prerequisites for the formation of health care costs. The PhD student substantiates the need to consider health as a key aspect of human capital and a crucial element of economic growth. The demographic arguments of the health status, the costs as an indicator of the quality of health care and the sources of financing are examined and analyzed. The cost-efficiency relationship in health care is substantiated by finding that the system of preventive and health-promotional services operates with limited capacity, unsatisfactory public funding - all this as

an obstacle to achieving efficiency and effectiveness of the sector. The doctoral student makes a comparative analysis of health care costs as a part of the GDP of the EU countries and Bulgaria by different pillars, makes generalizations and substantiated conclusions.

In **Chapter Three** (Practical-applied mechanisms for researching the relationship between health care costs and economic growth) the results of the own empirical study are presented and illustrated. The possibilities for the successful combination of the survey method and the Preston curve and its complement - the Granger Causality Test - have been tested. As a result of thorough analysis and research, a reasoned conclusion is reached that there is a causal relationship between public health expenditure and GDP, as well as between life expectancy and public health expenditure, which I consider a **scientific contribution**.

The results are analyzed and summarized, the doctoral student formulates main problems in the sector and offers opportunities for positive effects regarding economic growth. It comes to the conclusion that health, respectively and the costs for it, influence economic growth in quantitative and qualitative terms, which proves the formulated thesis, which I accept as a scientific contribution.

The title is clearly formulated and is closely related to the doctoral thesis, the subject, the purpose, the tasks and the structure of the research. The purpose, tasks and subject of the research are correctly formulated, and the object - the health care system in Bulgaria (social policy, social security and economy) - has been successfully chosen. The topic of the dissertation is on a problem that is current and significant from a managerial and economic point of view, and the exposition in it meets the necessary methodological and methodical requirements related to the writing of such a work. The literature used is cited correctly, and the empirical material is presented with relevant explanations about the nature and reliability of the relevant research methods and the sources of information used.

4. Evaluation of the obtained scientific and scientific-applied results

I accept the contribution points in the dissertation research.

The scientific and scientific-applied results in the dissertation enrich the methodological approaches and reveal new facts in the field of modern dimensions of the health care sector, its problems and solutions for their elimination. The application of these achievements can improve the management practice in the country in terms of achieving stabilization of the health care system.

The indicated scientific and scientific-applied achievements in the dissertation are the personal work of the doctoral student. The statement of contributions correctly represents the scientific achievements of the dissertation.

5. Evaluation of dissertation publications

The doctoral student has the necessary publications for the dissertation - independent articles and reports and in co-authorship.

6. Evaluation of the Author's summary

I must note that the doctoral student correctly presents the content of the dissertation in the proposed Author's summary. The statement of contributions correctly represents the scientific achievements of the dissertation.

7. Criticisms, recommendations and questions

As a member of the jury for the competition for the educational and scientific degree "doctor", I have no notes on the presented dissertation and the research activity of the doctoral student. A good knowledge of the theory and practice of the health care system is a good basis for upgrading research in this direction.

8. Conclusion

In conclusion, it can be said that the dissertation is a complete, thorough and conscientious scientific study in a current and significant scientific field, contains significant scientific contributions in the field of health care and the relationship between health care costs and economic growth. The doctoral student knows the basic literature on the topic well enough, can clearly formulate research problems, analyze, systematize and critically interpret classical and new theories and concepts, construct a research apparatus, conduct empirical research, draw reasoned conclusions and justify proposals for improvement of existing practice.

This gives me the basis for a **positive conclusion** that the dissertation corresponds to the requirements of ЗРАСРБ, therefore with full conviction I propose to the esteemed jury to vote for awarding **Victoria Todorova** the **educational and scientific degree "Doctor"**.

Sofia, 04/27/2023

SIGNATURE:

(Prof. Dr. Lalka Borisova)